

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาในทุกด้าน เช่น การคมนาคม การขนส่ง การอุตสาหกรรม การก่อสร้าง และการเกษตรกรรม ซึ่งต้องนำความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ทำให้สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านั้น ผลทางด้านสวัสดิภาพที่ตามมาก็คือ ประชาชนต้องประสบกับอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอุบัติเหตุทางการจราจร อุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม อุบัติเหตุในบ้านหรือแม้แต่อุบัติเหตุในโรงเรียน

อุบัติเหตุเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของประชากรไทย จำนวนคนตายจากอุบัติเหตุการเป็นพิษและพลวเหตุเพิ่มขึ้นจาก 28.5 คนต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ.2515 มาเป็น 25.9 คนต่อประชากรแสนคน ในปี พ.ศ.2525 นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้ประสบได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพ เช่น ในปี พ.ศ.2526 มีผู้ประสบอุบัติเหตุ เข้ารักษาในโรงพยาบาลทั่วประเทศ ถึง 1,968,993 ราย (วิจิตร บุญยะโทตระ 2529: 36) จากรายงานของคณะกรรมการการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยต้องสูญเสียทางเศรษฐกิจอันเกิดจากอุบัติเหตุถึงปีละ 30,000 ล้านบาท เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มประชากรที่ตายด้วยอุบัติเหตุในแต่ละปีพบว่า เด็กและเยาวชนต้องตายด้วยอุบัติเหตุถึงร้อยละ 49.12 ในจำนวนเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ร้อยละ 60 ของประชากรทั่วประเทศ (วิจิตร บุญยะโทตระ 2525: 1) ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แต่กลับมตายและพิการ ตกเป็นภาระของสังคม ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่าความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุจำแนก เป็นความสูญเสียทางร่างกาย ได้แก่ การตาย บาดเจ็บและทุพพลภาพ ความสูญเสียทางจิตใจและสังคม ได้แก่ ความเศร้าโศกเสียใจ ความหวาดกลัว เสียขวัญ ฯลฯ และความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าชดเชยการทำงาน ค่าทำศพ ซึ่งความสูญเสียเหล่านี้มีผลต่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ เป็นอย่างมาก

การศึกษาสาเหตุของอุบัติเหตุทางระบาดวิทยาแบ่งสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุออกเป็น 2 ประเภท คือ สาเหตุเกิดจากคน และสาเหตุเกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งคนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด (พัชรา กาญจนารัตน์ 2527 : 23) และปัจจัยที่ทำให้คนก่อให้เกิดอุบัติเหตุมีดังนี้คือ การขาดความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติและนิสัยไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย ขาดทักษะและอาจเนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย เช่น ฝนตก ถนนลื่น อากาศร้อน แสงสว่างไม่เพียงพอ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูงแต่ขาดเครื่องป้องกันอุบัติเหตุ ก็ย่อมเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ได้มากเช่นกัน

ความปลอดภัยเป็นความรู้สึกและความต้องการอย่างแท้จริงของมนุษย์ทุกคน ในสมัยโบราณมนุษย์รู้จักหาที่พักกำบัง โดยการอาศัยในถ้ำและตามหุบเขา เพื่อป้องกันอันตรายและความอยู่รอดของชีวิต แต่ในปัจจุบันอันตรายต่าง ๆ มีเพิ่มมากขึ้นตามความเจริญ มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และหาทางขจัดอันตรายเหล่านั้น และรู้ถึงวิธีการหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุต่าง ๆ การรู้จักระมัดระวังไม่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่ออันตราย การศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิศึกษาจะทำให้ทุกคนเกิดจิตสำนึกของความปลอดภัยหรือเกิดสวัสดินิสัย มีความรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งการปลูกฝังสวัสดินิสัยนี้ควรเริ่มตั้งแต่เด็กในวัยเรียน โดยมีสถาบันที่รับผิดชอบคือสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา

การป้องกันอุบัติเหตุจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการปลูกฝังสวัสดินิสัยให้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปแล้ว ภาครัฐบาลและเอกชนควรร่วมมือและหาหลักการป้องกันอุบัติเหตุ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2530-2534 ได้เน้นถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยมีองค์ประกอบที่เรียกว่าความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งมีเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ด้วย ในแผนงานดังกล่าวได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์เฉพาะในเรื่องความปลอดภัยไว้ว่า " เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเน้นการป้องกันอาชญากรรมและการป้องกันอุบัติเหตุ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม" มีเป้าหมายในการลดอัตราการตายและบาดเจ็บเนื่องจากอุบัติเหตุในการจราจรทางบก ทางน้ำ และอุบัติเหตุในเคสสถาน ในสาธารณสถานและการทำงานจนไม่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีมาตรการสำคัญคือ ให้ความสนับสนุนการศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ให้ความรู้เรื่องอุบัติเหตุ และให้เกิดจิตสำนึกของความปลอดภัย สามารถป้องกันตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ ทั้งนี้ควรกระตุ้น

กำจัด

ให้ส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ 2529 ข: 123-125)

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อเด็กและเยาวชน รองลงมาจากบ้าน เด็กและ
เยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนมักจะประสบอุบัติเหตุได้ง่าย เพราะอายุน้อยและ เป็นวัยที่ซุกซนชอบ
ผจญภัย ขาดความละเอียดรอบคอบเท่าที่ควร และเนื่องจากเด็กจะอยู่ในโรงเรียนวันหนึ่ง
ประมาณ 6 - 7 ชั่วโมง ดังนั้นจะพบว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็กในวัยเรียนนี้จะเกิดขึ้นมาก ใน
โรงเรียน (พัชรา กาญจนารัตน์ 2522: 73) สำหรับชนิดของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเด็ก
วัยเรียนนั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาหลายราย ผลการวิจัยสอดคล้องกันคือ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับ
นักเรียนส่วนมากคือ การทกล้ม รองลงมาได้แก่ ถูกของมีคมบาด วิ่งชนกัน เศษสิ่งของ ตกจาก
ที่สูง ถูกของหนีบ ถูกขว้างปาด้วยวัตถุ ถูกกัด ถูกน้ำร้อนลวก และสิ่งแปลกปลอมเข้าตา (นิภา
มบุญปิจ และคณะ: 2526, พิพัฒน์ ชูวรเวช และนพมาศ ชูวรเวช: 2523) อุบัติเหตุที่
เกิดขึ้นกับนักเรียนเกิดขึ้นได้ทั้งในขณะที่เรียน และในขณะที่เดินทาง และประกอบกิจกรรมอื่น ๆ
อันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ประกอบกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งสิ่ง
เหล่านี้สามารถปรับปรุงแก้ไขและป้องกันได้ ถ้าได้ปลูกฝังสวัสดินิสัยให้แก่เด็กให้เกิด
ความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการป้องกันอุบัติเหตุ มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ปลอดภัย
ซึ่งเป็นหน้าที่ที่โรงเรียนจะต้องตระหนักและพิจารณาดำเนินการให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและถูกต้อง
สามารถตอบสนองและแก้ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัยขณะที่อยู่ในความ
รับผิดชอบของโรงเรียน สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เป็นตัวอย่างใน
การมีสวัสดินิสัยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย

การที่จะสร้างความปลอดภัยหรือสวัสดิภาพให้แก่เด็กเรียน เพื่อมิให้ประสบอุบัติเหตุหรือ
เสี่ยงภัยต่ออันตรายต่าง ๆ โรงเรียนควรมีมาตรการในการป้องกันอุบัติเหตุหรือโครงการสวัสดิภาพ
ในโรงเรียน ดังต่อไปนี้ (สุชาติ โสมประยูร 2525: 105)

1. จัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนให้ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ เช่น
จัดสิ่งแวดล้อมและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในห้องเรียน โรงอาหาร ห้องพยาบาล ห้องประชุม
ห้องวิทยาศาสตร์ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และอื่น ๆ ให้ปลอดภัย ไม่ล่อแหลมต่ออันตราย

2. จัดบริการความปลอดภัย

2.1 ดูแลความปลอดภัยในการเรียนและการเล่น รวมทั้งตรวจสอบความ
สึกหรอและแก้ไขความชำรุดทรุดโทรมของสิ่งต่าง ๆ อันอาจเกิดอันตรายขึ้นได้

2.2 คิดป้ายประกาศเตือนให้ปฏิบัติหรือให้ระวังไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ล่อแหลม
ต่ออันตรายต่าง ๆ ไว้ เพื่อเตือนใจนักเรียนอยู่เสมอ

2.3 จัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุหรือ
ภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น มีเครื่องมือดับเพลิงเตรียมพร้อมอยู่เสมอ รวมทั้งวางแผน
ป้องกันไว้ล่วงหน้าด้วย โดยศึกษาจากบันทึกประจำวันของครูเวรและสถิติอุบัติเหตุของโรงเรียน

2.4 ตรวจสอบตราสอดส่องไม่ให้นักเรียนนำวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเกิดภัยหรือ
อันตรายเข้ามาในโรงเรียน เช่น วัตถุระเบิด อาวุธ ของมีคม เครื่องประดับ หรือของมีค่า

2.5 จัดบริการช่วยเหลือและให้การปฐมพยาบาล เมื่อเวลาเกิดอุบัติเหตุ

3. จัดสอนสวัสดิศึกษา โดยมุ่งสร้างให้นักเรียนมีสวัสดิศึกษาและสวัสดิปฏิบัติที่ดีในการ
ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนี้

3.1 สอนสวัสดิศึกษาในวิชาสุขศึกษาและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 แทรกสวัสดิศึกษาเข้าในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกประเภท

3.3 จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับสวัสดิศึกษาโดยเฉพาะ เช่น จัดนิทรรศการ จัด

ได้วาที จัดอภิปราย จัดประกวดคำขวัญ จัดตั้งชุมนุมสวัสดิศึกษาและจัดโครงการรณรงค์เพื่อความ
ปลอดภัย

ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ โรงเรียน
จะต้องจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน แต่ในปัจจุบันทางโรงเรียนยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญ
ผู้บริหารโรงเรียนก็ยังไม่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ซึ่งอาจทำให้มีอุบัติเหตุและ
อุปสรรคเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดโครงการสวัสดิภาพ
ในโรงเรียน และเป็นผู้ผลักดันให้การดำเนินงานโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพ
โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพและปัญหาการจัด
โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
เขตการศึกษา 1 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด
มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุสูง และเนื่องจากโรงเรียนต่าง ๆ ตั้งอยู่ในจังหวัด ซึ่งเป็น
ศูนย์กลางของความเจริญด้านต่าง ๆ เช่น ธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา มีสิ่งสาธารณูปโภค

อาคารสถานที่ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย จึงอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้เป็นประจำ

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา และนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาให้ทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีสวัสดิคติที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนตามตัวแปร ขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 เท่านั้น
2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จำแนกสภาพและปัญหาออกเป็น 4 ด้านคือ การจัดสิ่งแวดล้อมทางสวัสดิภาพ การจัดการบริการสวัสดิภาพ การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้านสวัสดิศึกษา และการจัดดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสมและเชื่อถือได้
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียน ถือว่าเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามสภาพที่เป็นจริง ปราศจากอคติและเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง สภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนในการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

การจัดโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานที่มุ่งให้ทุกคนในโรงเรียนมีความปลอดภัย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย หมายถึง การจัดให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ
2. การบริการสวัสดิภาพ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกันอุบัติเหตุอันจะเกิดขึ้นแก่บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน
3. การสอนสวัสดิศึกษา หมายถึง การจัดเนื้อหาสาระ การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดประเมินผลเนื้อหาสวัสดิศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ และครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่วัดจากจำนวนนักเรียน เช่น

1. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป
2. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 121-300 คน
3. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา

เขตการศึกษา 1 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วยจังหวัด 6 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และกรุงเทพมหานคร